

1. INTRODUCCIÓ

1. INTRODUCCIÓ

La Llei 8/2005, de 8 de juny, de protecció, gestió i ordenació del paisatge de Catalunya (DOGC 4407/16.6.2005), crea el **catàleg de paisatge** com un instrument nou per a la introducció d'objectius paisatgístics en el planejament territorial a Catalunya, així com en les polítiques sectorials. S'adopten, d'aquesta manera, els principis i les estratègies d'acció que estableix el Conveni europeu del paisatge promogut pel Consell d'Europa¹.

L'Observatori del Paisatge, ens d'assessorament de la Generalitat de Catalunya i de la societat catalana en general en matèria de paisatge, té l'encàrrec del Departament de Política Territorial i Obres Públiques d'elaborar set catàlegs de paisatge. L'elaboració dels catàlegs de paisatge coincideix amb els treballs de redacció o de revisió dels plans territorials parcials (o dels plans directores territorials) que realitza aquest mateix Departament.

Els catàlegs de paisatge, tal com els concep la Llei del paisatge, representen una eina completament nova, que té molt pocs precedents a escala internacional. En aquest sentit, no existeix cap mètode reconegut universalment per estudiar, identificar i avaluar els paisatges i la seva diversitat, tot i que a Europa hi ha una important base de coneixement en aquest aspecte. Convé ressaltar l'experiència acumulada en països europeus com el Regne Unit (concretament l'oficina governamental Countryside Agency) i Irlanda, amb les avaluacions del caràcter del paisatge (Landscape Character Assessment), o Bèlgica, França, Portugal i Espanya, amb els respectius atlas paisatgístics, que han intentat identificar i avaluar amb més o menys èxit els paisatges a escala estatal. Són experiències de gran interès, sobretot per a Catalunya, on aquest tipus de treballs fins ara no havien existit.

Per aquest motiu, un cop l'Observatori del Paisatge va rebre l'encàrrec de la Generalitat de Catalunya d'elaborar els catàlegs de paisatge de Catalunya, va formular-se algunes preguntes: com han de ser els catàlegs de paisatge? A quina escala de treball s'han de realitzar? Quins continguts han d'incloure més enllà del que estableix la Llei del paisatge? Quins valors han d'identificar? Com s'avaluen? Com es posa al mateix nivell els elements naturals del paisatge, els culturals i els perceptius? Què són els objectius de qualitat paisatgística? I, la principal pregunta: com s'han de traduir els objectius de qualitat paisatgística en directrius útils per al planejament territorial i urbanístic?

Aquests dubtes, sumats al caràcter innovador de l'eina i a la seva transcendència en la planificació territorial a Catalunya, van impulsar l'Observatori del Paisatge a preparar un **prototipus de catàleg de paisatge**, que establís un marc comú de treball per elaborar els set catàlegs de paisatge d'una forma coherent i coordinada. Aquest document, confegit d'una manera semblant a les *guidelines* d'origen anglosaxó, va ser posat a la consideració de més de setanta institucions, grups de recerca i experts en paisatge per tal d'obtenir el màxim consens sobre els continguts. L'existència de directrius inicials no ha exclòs que l'equip de treball que ha realitzat el Catàleg de paisatge de les Terres de l'Ebre, sota la coordinació i supervisió de l'Observatori del Paisatge, hagi desenvolupat la seva capacitat creativa –de fet, així s'ha produït– i hagi fet l'estudi a partir d'allò que els ha suggerit el territori, més enllà dels requeriments que estableix el Prototipus.

En els següents punts d'aquesta introducció es presenta l'Observatori del Paisatge de Catalunya i es descriuen les principals característiques dels catàlegs de paisatge de Catalunya.

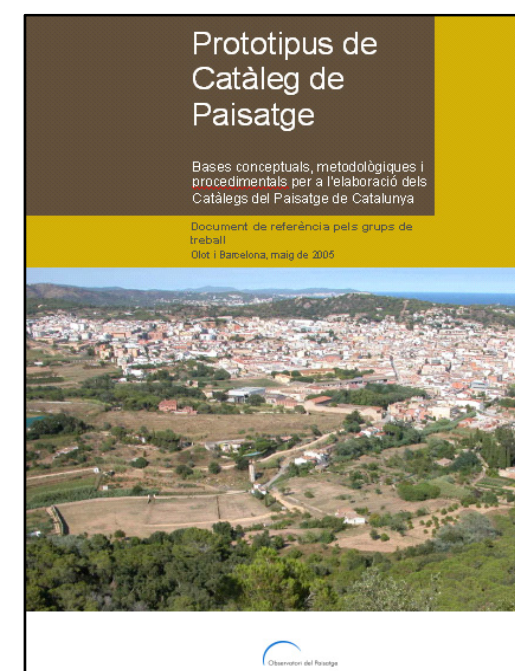

Fig. 1.1: *Prototipus de Catàleg de Paisatge* (Observatori del Paisatge, maig de 2006)

¹Conveni adoptat pel Comitè de Ministres del Consell d'Europa el 19 de juliol de 2000 i firmat el 20 d'octubre de 2000 per divuit països durant una conferència ministerial a Florència. El Parlament de Catalunya va adherir-s'hi el 20 de desembre de 2000 a través de la Resolució 364/VI del Parlament de Catalunya, d'adhesió al Conveni europeu del paisatge.

1.1 L'Observatori del Paisatge

L'Observatori del Paisatge és, com ja s'ha esmentat abans, un ens d'assessorament de la Generalitat de Catalunya i de la societat catalana en general en matèria de paisatge. La seva creació respon a la necessitat d'estudiar el paisatge, elaborar propostes i sensibilitzar la societat catalana que cal una major protecció, gestió i ordenació del paisatge de Catalunya en el marc d'un desenvolupament sostenible.

Un dels principals objectius de l'Observatori del Paisatge és incrementar el coneixement que té la societat catalana dels paisatges catalans i donar suport a l'aplicació a Catalunya del Conveni europeu del paisatge. En aquest sentit, l'Observatori és l'espai de trobada entre la Generalitat de Catalunya, l'administració local, les universitats, els col·lectius professionals i, en general, la societat catalana en tot allò referit a la gestió i conservació del paisatge.

L'Observatori del Paisatge, per tant, pretén erigir-se en un centre d'estudi i seguiment de l'evolució dels paisatges de Catalunya i de control permanent dels actors que en condicionen el dinamisme (naturals, socioeconòmics, canvi climàtic). Aspira també a esdevenir un punt de referència per a la investigació científica i tècnica en matèria de paisatge; a oferir suport i col·laboració a les administracions catalanes per elaborar, aplicar i gestionar les polítiques de paisatge, i a convertir-se en el principal agent de sensibilització de les institucions públiques, la societat civil i la població en general sobre el paisatge i els seus valors.

L'Observatori s'organitza en forma de consorci i és previst en la Llei de protecció, gestió i ordenació del paisatge de Catalunya. Es va constituir legalment el 8 d'octubre de 2004 i els seus estatuts van ser publicats al DOGC (Resolució PTO/3386/2004).

Es pot obtenir més informació sobre les funcions i l'activitat de l'Observatori del Paisatge al web: www.catpaisatge.net

1.2 Marc legal

Les actuacions en matèria de paisatge de la Generalitat de Catalunya s'inscriuen en el marc de la nova política territorial impulsada pel Departament de Política Territorial i Obres Públiques, la qual s'orienta a promoure un desenvolupament econòmic i social del país que sigui compatible amb l'equilibri territorial i amb millorar la qualitat dels paisatges de Catalunya.

La nova política territorial es fonamenta en tres pilars bàsics: el reconeixement de les potencialitats i la diversitat paisatgística del territori català, la correcció d'alguns dels processos que ha sofert el territori durant les darreres dècades i que deterioren els valors paisatgístics i la qualitat de vida de la població, i el foment del caràcter integrat de les activitats en el territori, per tal que el paisatge n'esdevingui un element clau en el disseny i desenvolupament.

La política territorial de Catalunya s'expressa a través d'un seguit d'iniciatives en els àmbits del planejament territorial (programa de planejament territorial), del planejament urbanístic (plans directores urbanístics) i de les polítiques específiques (programes d'actuació en matèries de sòl, d'infraestructures i mobilitat, de rehabilitació urbana i d'arquitectura i paisatge).

La Llei de protecció, gestió i ordenació del paisatge, aprovada l'any 2005, significa el reconeixement jurídic del paisatge i estableix el marc normatiu de les polítiques i les actuacions en matèria de paisatge. La Llei adopta els principis del Conveni europeu del paisatge, promogut amb la intenció de comprometre els països europeus a valorar la diversitat paisatgística europea i a integrar progressivament el paisatge en les polítiques públiques.

D'acord amb el Conveni europeu del paisatge, la Llei de protecció, gestió i ordenació del paisatge defineix el paisatge com qualsevol part del territori, tal com la població la percep, el caràcter de la qual resulta de l'acció de factors naturals o humans i de llurs interrelacions. L'objectiu principal de la Llei és el reconeixement, la protecció, la gestió i l'ordenació del paisatge, a fi de preservar-ne els valors naturals, patrimonials, culturals, socials i econòmics en un marc de desenvolupament sostenible. D'acord amb aquesta finalitat, la Llei impulsa la plena integració del paisatge en el planejament, en les polítiques d'ordenació territorial i urbanística i en les polítiques sectorials que incideixen directament o indirecta en l'evolució dels paisatges.

La Llei de protecció, gestió i ordenació del paisatge es dota de tres instruments principals per assolir els seus objectius: els catàlegs de paisatge, les directrius del paisatge i les cartes del paisatge. Els **catàlegs de paisatge**, inspirats en l'articulat del Conveni europeu del paisatge, són documents de caràcter descriptiu i prospectiu que determinen la tipologia de paisatges de cadascun dels set àmbits territorials de Catalunya, n'expliciten els valors i l'estat i estableixen uns objectius de qualitat paisatgística per a cadascuna de les unitats de paisatge prèviament determinades.

Les **directrius del paisatge**, per la seva banda, són el conjunt de normes i recomanacions que, per tal d'assolir els objectius de qualitat establerts en els catàlegs, s'incorporen normativament al planejament territorial i es tenen presents en les actuacions amb incidència sobre el paisatge.

La Llei ha estat desenvolupada reglamentàriament mitjançant el Decret 343/2006, de 19 de setembre, el qual detalla el contingut, les funcions i els procediments d'aprovació dels catàlegs de paisatge i de les directrius de paisatge.

1.2.1 Elaboració i aprovació dels catàlegs de paisatge

La Llei del paisatge assigna a l'Observatori del Paisatge de Catalunya la tasca d'elaborar els catàlegs de paisatge i d'observar l'evolució dels paisatges de Catalunya.

Per la seva banda, el Decret 343/2006, de 19 de setembre, pel qual es desenvolupa la Llei 8/2005, de 8 de juny, de protecció, gestió i ordenació del paisatge, i es regulen els estudis i informes d'impacte i integració paisatgística, estableix que els catàlegs de paisatge han de ser aprovats amb caràcter previ per la Direcció General d'Arquitectura i Paisatge i han de ser sotmesos a un termini d'informació pública d'un mes, mitjançant un anunci publicat al *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* i en un diari de difusió habitual en el territori objecte del catàleg de paisatge. De forma simultània al tràmit d'informació pública s'ha d'obrir un període de consulta als ens locals i a les organitzacions econòmiques i socials concernides. Els escrits presentats en el tràmit d'informació pública i consulta han de ser objecte de valoració per la Direcció General d'Arquitectura i Paisatge, que ha de donar resposta escrita i raonada a les al·legacions presentades, i si s'escau, introduir en el document els suggeriments, propostes i observacions corresponents i ha de formular una proposta d'aprovació del catàleg de paisatge. L'acord d'aprovació del catàleg correspon al conseller o consellera de Política Territorial i Obres Públiques i ha de ser publicat al DOGC.

1.2.2 Elaboració i aprovació de les directrius del paisatge

La Llei del paisatge estableix que les directrius del paisatge són les determinacions que, basant-se en els catàlegs de paisatge, precisen i incorporen normativament les propostes d'objectius de qualitat paisatgística en els plans territorials parcials o en els plans directors territorials. Correspon al Departament de Política Territorial i Obres Públiques elaborar la proposta de directrius del paisatge.

Diu la mateixa Llei que els plans territorials parcials i els plans directors territorials determinen els supòsits en els quals les directrius són d'aplicació directa, els supòsits en els quals són d'incorporació obligatòria quan es produeixi la modificació o la revisió del planejament urbanístic i els supòsits en els quals les actuacions requereixen un informe preceptiu de l'òrgan competent en matèria de paisatge. Els plans territorials parcials i els plans directors territorials també poden determinar quan les directrius del paisatge són recomanacions per al planejament urbanístic, per a les cartes del paisatge i per a altres plans o programes derivats de les polítiques sectorials que afectin el paisatge. En aquest darrer supòsit, els plans o els programes que s'aprovin han d'ésser congruents amb les recomanacions

de les directrius del paisatge.

El Decret 343/2006, de 19 de setembre estableix també que en el supòsit de plans territorials parcials i plans directors territorials elaborats pel Departament de Política Territorial i Obres Públiques, el contingut de les directrius s'ha d'incorporar en el projecte del Pla abans de la seva aprovació inicial. La seva tramitació s'integra en la dels esmentats plans, d'acord amb el Decret 142/2005, de 12 de juliol, d'aprovació del reglament pel qual es regula el procediment d'elaboració, tramitació i aprovació dels plans territorials parcials, o bé, si afecta l'àmbit metropolità, amb el Decret 177/1987 de 19 de maig, pel qual es despleguen la planificació i la coordinació d'àmbit regional previstes a la Llei 7/1987. El mateix Decret estableix que les directrius han d'incloure un procés de participació.

En el supòsit que es tracti de planejament territorial que es formuli a iniciativa dels ens locals, el procediment per a l'aprovació i la incorporació de les directrius s'ha de desenvolupar de la forma següent:

- a) Una vegada elaborada la proposta de les directrius del paisatge, el Departament de Política Territorial i Obres Públiques ha de donar audiència als departaments de la Generalitat i als ens locals el territori del quals estigui afectat per la proposta, així com a les entitats interessades. De manera simultània, la proposta s'ha de sotmetre a informació pública durant un mes.
- b) Transcorregut el termini esmentat, s'han de valorar els escrits presentats i, si s'escau, s'han d'introduir les modificacions a la proposta de directrius del paisatge, que ha de ser aprovada pel conseller o consellera de Política Territorial i Obres Públiques.
- c) La incorporació de les directrius del paisatge al Pla es durà a terme en el tràmit d'informe del Departament de Política Territorial i Obres Públiques i consultes als ens locals, de l'article 15 del Decret 142/2005, de 12 de juliol.

1.2.3 Revisió dels catàlegs de paisatge i de les directrius del paisatge

El Decret 343/2006 estableix que les directrius del paisatge es revisaran conjuntament amb la planificació territorial de la qual formen part, d'acord amb el que estableix el Decret 142/2005, de 12 de juliol, d'aprovació del reglament pel qual es regula el procediment d'elaboració, tramitació i aprovació dels plans territorials parcials. Per la seva banda, el mateix Decret estableix que els catàlegs es revisaran sempre que les transformacions del paisatge ho facin convenient i sempre que, amb motiu de la revisió o adaptació dels plans territorials parcials, s'hagin d'elaborar noves directrius de paisatge.

1.3 Els catàlegs de paisatge de Catalunya

Els catàlegs de paisatge són un instrument per protegir, gestionar i ordenar el paisatge a Catalunya, i estan concebuts principalment com a eines de suport a la planificació territorial. Alhora, però, són de gran utilitat en el desenvolupament d'altres polítiques i estratègies de caràcter sectorial lligades al paisatge (conservació de la natura, agricultura, indústria, infraestructures de transport, cultura i turisme), així com la sensibilització de la societat catalana sobre el paisatge i els valors ambientals, culturals i estètics.

1.3.1.- Definició

L'article 10 de la Llei de protecció, gestió i ordenació del paisatge de Catalunya defineix els catàlegs de paisatge de Catalunya com «els documents de caràcter descriptiu i prospectiu que determinen la tipologia dels paisatges de Catalunya, n'identifiquen els valors i l'estat de conservació i proposen els objectius de qualitat que han de complir». Són, per tant, una eina extremadament útil per a la implementació de polítiques de paisatge i especialment, per a la integració d'objectius paisatgístics en les estratègies territorials, amb la connivència i participació dels agents socials que intervenen en el territori. Aquest últim aspecte és important perquè implica el conjunt de la societat catalana en la gestió i planificació del seu paisatge.

Dit d'una altra manera, els catàlegs de paisatge són les eines que ens permeten conèixer com és el nostre paisatge i quins valors té, quins factors expliquen que tinguem un determinat tipus de paisatge i no un altre, com evoluciona el nostre paisatge en funció de les actuals dinàmiques econòmiques, socials i ambientals i, finalment, defineixen quin tipus de paisatge volem i com podem assolir-lo.

Els catàlegs de paisatge, per tant, aporten informació de gran interès sobre tots els paisatges catalans, i contribueixen d'aquesta manera a definir i aplicar una nova política de paisatge a Catalunya. El fet d'incloure tot el territori de Catalunya i de tenir uns objectius diferents dels treballs desenvolupats fins ara a Catalunya justifica l'ús d'una terminologia de treball pròpia i original.

Aquests documents són elaborats per especialistes de les universitats públiques catalanes, però no són treballs amb una finalitat merament acadèmica, sinó que han de ser útils per a la planificació territorial, urbanística i sectorial. Són, alhora, rigorosos des del punt de vista científic, però presenten un llenguatge poc tecnocràtic. Són metodològicament clars, extrapolables a d'altres territoris i comparables amb d'altres experiències que s'elaboren en diversos estats i regions europees. Així mateix, optimitzen la informació sobre paisatge disponible a Catalunya, que és diversa i de qualitat. És important, a més, posar de manifest la dosi d'innovació que comporta elaborar els catàlegs, atesa la manca de referents existent.

El benestar ha de ser un concepte universal, i la vivència i la percepció del paisatge hi poden contribuir. Determinades dimensions individuals i socials vinculades a l'ús i a la percepció del paisatge tenen uns efectes immediats i gens menyspreables en la possibilitat d'aconseguir benestar per les persones. La seva major o menor qualitat de vida està estretament vinculada –de fet, cada cop més– a aquestes dimensions². Els catàlegs de paisatge no només pretenen ser-ne amatents, sinó que pretenen atendre la diversitat i ser sensibles a l'ús i a les diferents percepcions en relació amb el paisatge de grups socials tan diversos com els infants, la gent gran o les persones afectades per qualsevol minusvalia, que tenen també dret al paisatge.

1.3.2. Àmbit d'aplicació i criteris per a l'elaboració dels catàlegs de paisatge

Els catàlegs de paisatge es conceben normativament com unes eines útils per ordenar i gestionar el paisatge des de la perspectiva del planejament territorial. És per aquest motiu que el seu abast territorial es correspon amb el de cadascun dels àmbits d'aplicació dels plans territorials parcials:

1. Alt Pirineu i Aran
2. Comarques Centrals
3. Camp de Tarragona
4. Terres de Lleida
5. Regió Metropolitana de Barcelona
6. Comarques Gironines
7. Terres de l'Ebre

Fig. 1.2: Àmbits territorials d'aplicació dels catàlegs de paisatge.

² La relació entre paisatge i benestar individual i social és encara un camp poc estudiat arreu. N'existeixen, però, algunes experiències, desenvolupades sobretot al Regne Unit. La més recent té a veure amb l'elaboració dels anomenats Tranquillity Maps, un mètode d'avaluació del benestar que comporta un determinat tipus de paisatge a través de la consideració d'aspectes com el soroll, la contaminació lumínica o la sensació de seguretat que transmet un determinat paisatge. L'explicació detallada d'aquesta experiència es pot trobar a les dues publicacions de l'Observatori del Paisatge (*Paisatge i Salut i Indicadors de paisatge. Reptes i perspectives*).

Els catàlegs de paisatge parteixen d'una visió integrada del paisatge, prenent els components naturals i culturals conjuntament, mai per separat. D'acord amb la definició que fa el Conveni europeu del paisatge, en els catàlegs, el paisatge s'entén com una àrea tal com és percebuda per la població, el caràcter de la qual és el resultat de la interacció dinàmica de factors naturals (com el relleu, la hidrologia, la flora o la fauna) i humans (com les activitats econòmiques o el patrimoni històric). El paisatge es concep, al mateix temps, com una realitat física i la representació que ens en fem. És la fesomia d'un territori amb tots els seus elements naturals i antròpics i també els sentiments i les emocions que desperten en el moment de contemplar-los. El paisatge és concebut en els catàlegs com un producte social, la projecció cultural d'una societat en un espai determinat des d'una dimensió material, espiritual i simbòlica.

Aquest enfocament multidimensional del paisatge es tradueix en la multiplicitat de valors que el caracteritzen. Els catàlegs parteixen de l'existència de diversos valors o tipus de valors del paisatge (ecològics, històrics, culturals, estètics, simbòlics), atribuïts pels agents que hi intervenen i per la població que en gaudeix. Aquest és un dels motius que explica per què la metodologia utilitzada per elaborar els catàlegs de paisatge és qualitativa. No tots els paisatges tenen el mateix significat per tothom i, d'altra banda, a cada paisatge se li poden atribuir diversos valors i en diferents graus, segons l'agent o individu que el percep. Cal acceptar, per tant, l'existència de dificultats metodològiques i de diferències perceptuals respecte al paisatge que dificulten d'entrada la definició d'un mètode quantitatiu de valoració de la qualitat d'un paisatge que sigui vàlid i acceptat per tothom. És per aquest motiu que els catàlegs de paisatge eviten la jerarquització de nivells de qualitat del paisatge i la quantificació dels seus valors, una tasca molt complexa –per no dir impossible– atès que la majoria dels valors responen a percepcions o sensacions de la població subjectives i incommensurables.

Una altra de les característiques bàsiques dels catàlegs de paisatge és que els resultats s'apliquen al conjunt del territori català i no només als espais singulars o excepcionals. No exclouen cap part del territori; ben al contrari, analitzen els espais marginals i degradats, els quotidians –com per exemple els paisatges de les àrees comercials o els espais industrials– o els conformats per infraestructures i equipaments (aeroports, grans nusos de comunicació, naus industrials, gasolineres).

L'abast és, doncs, global, i va des dels espais naturals fins als urbans, passant pels rurals i periurbans, així com les aigües interiors i marítimes. De la mateixa manera, els catàlegs de paisatge atenen la diversitat i són sensibles a l'ús i a les diferents percepcions en relació amb el paisatge de grups socials diversos.

Els catàlegs de paisatge, a més, neixen com a instruments proactius, amb la finalitat de ser útils principalment per ordenar i gestionar el paisatge des de la perspectiva del planejament territorial i urbanístic, tot i que han d'afavorir la integració del paisatge en d'altres polítiques que poden tenir un efecte directe o indirecte en el paisatge, com les d'infraestructures, agrícoles, culturals, ambientals, socials o econòmiques.

Una altra característica important dels catàlegs de paisatge és que integren la participació pública com a eina per implicar i corresponsabilitzar la societat en la gestió i planificació del seu paisatge, i com a element necessari de la governança per al desenvolupament sostenible. Des de sempre, les tasques d'anàlisi del paisatge han estat majoritàriament empreses per especialistes, però el Conveni europeu del paisatge insisteix en la importància que també hi tenen els ciutadans i agents econòmics, sobretot a l'hora de prendre part en les fases de planificació del paisatge, però començant també per la de caracterització. En aquest sentit, la participació de la població en aquesta fase és fonamental per identificar aquells valors imperceptibles des de l'anàlisi de la cartografia de referència existent o des del treball de camp; es tracta de valors més intangibles, imprescindibles per analitzar el paisatge d'una manera integrada i per percebre'n tots els matisos.

Finalment, els catàlegs de paisatge parteixen d'una cooperació efectiva entre els diversos agents implicats (tant els càrrecs electes, com l'àmbit científic, els tècnics i els ciutadans dels territoris on s'aplica el catàleg de paisatge) i l'acceptació de diferències en cadascun dels interessos. En aquest sentit, cal que el desenvolupament dels catàlegs de paisatge compatibilitzi la rigorositat científica amb la comprensió del contingut i dels resultats per part de la població.

1.3.3.- Elaboració dels catàlegs

Tal com s'ha comentat en el capítol anterior, l'Observatori del Paisatge té l'encàrrec del Departament de Política Territorial i Obres Públiques de coordinar i elaborar els set catàlegs de paisatge. En el cas del Catàleg de paisatge de Terres de l'Ebre, l'encàrrec del Departament de Política Territorial i Obres Públiques s'ha fet a l'Institut de Desenvolupament de Terres de l'Ebre (IDECE), el qual va signar posteriorment un conveni amb l'Observatori del Paisatge de Catalunya perquè aquest últim dirigís i coordinés els treballs. Es preveuen mecanismes de participació pública i social per elaborar els catàlegs. Aquest últim punt és important per contribuir a implicar i responsabilitzar la societat catalana en la gestió i planificació del seu paisatge i s'expliquen en el proper capítol.

Per dur a terme els catàlegs de paisatge, l'Observatori estableix convenis amb grups de recerca de les universitats catalanes, els quals conformen equips de treball interdisciplinaris formats per especialistes en els àmbits de l'anàlisi del paisatge en clau històrica, social, cultural, territorial i ambiental; la gestió del paisatge; la intervenció en el paisatge; la planificació territorial i urbanística; la participació ciutadana, i la comunicació. L'equip permanent està format per especialistes i tècnics i compta de manera puntual amb altres professionals per abordar aspectes sectorials del catàleg. Aquesta fórmula diversifica i enriqueix les visions del paisatge. En el cas del Catàleg de paisatge de Terres de l'Ebre, el conveni amb els equips tècnics l'ha establert l'IDECE.

1.3.4.- Funcions territorials dels catàlegs

Els catàlegs de paisatge han d'orientar la integració del paisatge en els instruments d'ordenació territorial a Catalunya a diferents escales, des dels plans territorials parcials fins al planejament urbanístic, tot passant pels plans directors territorials i els urbanístics. S'entenen, per tant, com uns instruments que han de facilitar la imbricació entre el planejament territorial i l'urbanístic pel que fa a la implementació de polítiques de paisatge.

Utilitat per als plans territorials parcials

Els catàlegs de paisatge, un cop acabats, es lliuren al Departament de Política Territorial i Obres Públiques, i aquest els sotmet a un tràmit d'informació i consulta pública abans d'aprovar-ne definitivament els continguts. Posteriorment, i segons determina la proposta de Llei de paisatge, la classificació i caracterització dels paisatges, així com els objectius de qualitat associats a cadascun, s'incorporen amb caràcter normatiu com a **normes, directrius i recomanacions del paisatge** als set plans territorials parcials que elabora la Secretaria per a la Planificació Territorial d'aquest departament i als plans directors territorials que el Departament consideri oportuns, prèvia consulta pública.

Utilitat per al planejament urbanístic

Són els mateixos plans territorials parcials i, depenent de cada cas, també els plans directors territorials els que determinen en quins supòsits les directrius del paisatge són d'aplicació directa, d'incorporació obligatòria en la modificació i revisió del planejament urbanístic, o bé quan constitueixen únicament recomanacions per al planejament urbanístic i per a d'altres plans o programes de naturalesa sectorial amb afecció en el paisatge. Des del punt de vista del planejament urbanístic, a més, els catàlegs de paisatge es conceben com a eines de gran utilitat per a tècnics en urbanisme i per als representants

de les **comissions territorials d'urbanisme**, ja que es doten de directrius i recomanacions en clau paisatgística molt útils per al desenvolupament de determinats projectes.

1.3.5.- Funcions sectorials

Més enllà de la seva utilitat per al planejament territorial, els catàlegs de paisatge tenen també les següents funcions, tot i que la seva aplicació en aquests àmbits depèn en gran mesura d'altres agents:

- a) Constituir una base sòlida per a la definició d'**estratègies específiques de paisatge** per a determinats territoris de Catalunya. En aquest sentit, esdevenen una referència a l'hora d'elaborar les **cartes del paisatge**³, que han de tenir en compte el que s'ha establert en els catàlegs de paisatge que afecten el seu àmbit.
- b) Actuar de documents de base per a **campanyes de sensibilització** paisatgística i per a la inserció del paisatge en **diferents nivells de l'ensenyament** a Catalunya.
- c) Ser útils en el procés de definició de **plans i estratègies sectorials**, com per exemple **polítiques de conservació de la natura** (política d'espais naturals, de connectors ecològics, estratègia catalana d'ús i gestió sostenible de la biodiversitat, etc.), **polítiques agràries** en clau de sostenibilitat, **polítiques de desenvolupament rural** o **polítiques de promoció turística** associada al paisatge.
- d) Actuar de documents de partida per a la **definició d'estratègies regionals o locals** encaminades a un desenvolupament sostenible del territori (agendes 21 locals, Agenda 21 de Catalunya, etc.).
- e) Proporcionar els objectius de qualitat paisatgística i la informació paisatgística necessaris per als processos d'**avaluació ambiental** de plans i programes i per als **estudis d'impacte ambiental** de projectes amb incidència sobre el territori, així com els **estudis d'impacte i integració paisatgística** que estableix el Decret que desenvolupa la Llei del paisatge.
- f) Actuar de documents de referència per desenvolupar i aplicar el **Fons per a la protecció, gestió i ordenació** del paisatge, instrument financer de la Generalitat de Catalunya creat per la Llei de paisatge amb la finalitat de destinar-lo a actuacions de millora paisatgística.

³ La Llei de paisatge defineix en l'article 14 les cartes del paisatge com «els instruments de concertació d'estratègies entre els agents públics i els privats per tal de dur a terme actuacions de protecció, gestió i ordenació del paisatge, que s'adrecin al manteniment dels seus valors». A diferència dels catàlegs, que s'apliquen en cadascun dels set àmbits territorials, les cartes són d'aplicació municipal, supramunicipal o bé comarcal.

1.4 El Catàleg de paisatge de les Terres de l'Ebre

Amb data 24 de novembre de 2004, al si del Consell Rector de l'IDECE, es va aprovar una proposta d'estudi paisatgístic de les Terres de l'Ebre. Inicialment, la proposta partia de la necessitat d'integrar el paisatge en el planejament territorial vigent de les comarques que formen les Terres de l'Ebre, així com la realització d'uns treballs de base per a la futura revisió del Pla Territorial, presentant un estudi de paisatge que s'insertés com una part dins el futur Catàleg de paisatge de les Terres de l'Ebre. L'IDECE, d'acord amb el que s'ha comentat anteriorment, va començar a traçar el text del conveni que havia de servir per fixar les pautes d'actuació, les parts signants, la metodologia a seguir, les consultes a fer i els agents a consultar, entre d'altres aspectes.

El 8 de juny es va aprovar la Llei 8/2005, de protecció, gestió i ordenació del paisatge, que va crear els catàlegs de paisatge com a instrument per a protegir, gestionar i ordenar el paisatge, i en regula el contingut. D'altra banda, l'Observatori de Paisatge de Catalunya, va publicar al maig del 2005 el *Prototipus de catàleg de paisatge* que establia el marc conceptual, metodològic i procedimental bàsic per a l'elaboració dels catàlegs. En tant que aquest document es configura com una eina de treball per a la redacció dels diferents catàlegs de paisatge, va motivar un canvi pel que fa als objectius de l'estudi del paisatge mencionat anteriorment. Per tal d'aconseguir una major eficiència en l'actuació de l'Administració, i evitar duplicar esforços, el resultat de l'estudi plantejat inicialment per l'IDECE no havia de ser una part del futur catàleg del paisatge, sinó pròpiament el Catàleg de paisatge de les Terres de l'Ebre.

Així, amb data 27 de juny de 2006, l'Observatori del Paisatge de Catalunya va signar un conveni de col·laboració amb l'IDECE, en virtut del qual l'IDECE hauria de posar a disposició del referit Observatori els estudis i treballs que disposés o pogués disposar que fossin d'utilitat per tal d'elaborar el Catàleg de paisatge de les Terres de l'Ebre.

El mes de novembre de 2006 l'Institut per al Desenvolupament de les Comarques de l'Ebre (IDECE), la Universitat Rovira i Virgili (URV), el Consorci de Serveis Agroambientals de les Comarques del Baix Ebre i el Montsià (CODE) i el Col·legi d'Arquitectes de Catalunya (COAC) van signar un conveni per realitzar l'esmentat estudi paisatgístic de les Terres de l'Ebre que esdevenia, *de facto*, la realització del Catàleg de paisatge de les Terres de l'Ebre.

Per a la seva realització, i d'acord amb el conveni signat, es va crear un equip tècnic de treball format per especialistes en anàlisi, gestió i intervenció en el paisatge i en planificació territorial de la

Unitat predepartamental de Geografia de la Universitat Rovira i Virgili (URV) i del Consorci de Serveis Agroambientals del Baix Ebre-Montsià (CODE), que ha comptat amb altres professionals per abordar aspectes sectorials del catàleg (tot diversificant i enriquint d'aquesta manera l'equip de treball i les visions del paisatge). L'equip tècnic ha comptat, també, amb especialistes en sistemes de participació pública i social que han desenvolupat diversos mecanismes de consulta als agents i a la població en general sobre la percepció dels paisatges de l'àmbit territorial de les Terres de l'Ebre.

L'Observatori del Paisatge ha dirigit, coordinat i supervisat el desenvolupament de tots els treballs del Catàleg de paisatge de les Terres de l'Ebre. Durant les tasques de coordinació desenvolupades per l'Observatori, ha vetllat permanentment per l'aplicació del *Prototipus de catàleg de paisatge*; ha fet el seguiment constant dels treballs ha coordinat aspectes metodològics i de continuïtat del contingut entre els àmbits territorials veïns (Terres de Lleida i Camp de Tarragona), ha coordinat la consulta ciutadana lligada al procés d'elaboració del Catàleg. El procediment d'elaboració del Catàleg ha tingut sempre present que el destinatari immediat és la Generalitat de Catalunya a través del Departament de Política Territorial i Obres Públiques, que ha d'integrar-lo en el Pla territorial parcial de Terres de l'Ebre. Per això l'Observatori del Paisatge ha coordinat les tasques amb la Direcció General d'Arquitectura i Paisatge i amb el responsable del Pla territorial parcial de Terres de l'Ebre.